
Kyrkomötet Gudstjänstutskottets betänkande 2018:5

Ny psalmbok

Sammanfattning

I betänkandet behandlas motion 2018:50, där föreslås att kyrkomötet ska uppdra till kyrkostyrelsen att göra en fullständig revision av 1986 års *Den svenska psalmboken*. En sakkunnigkommitté bör leda arbetet och frågor om den ekumeniska delen av psalmboken, upphovsrätt och villkor för publicering bör ingå i uppdraget. Utskottet delar motionärernas intentioner, men menar att det är för tidigt att fatta beslut om ramar och inriktning för arbetet. Utskottet föreslår därför att motionen avslås men att kyrkomötet med anledning av motionen beslutar att ge kyrkostyrelsen i uppdrag att inhämta synpunkter från kyrkomötet på direktiv och andra ramar innan arbetet inleds.

Till betänkandet finns en reservation.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

1. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2018:50.
2. Kyrkomötet beslutar att med anledning av motion 2018:50 uppdra till kyrkostyrelsen att inhämta synpunkter från kyrkomötet på sitt förslag till direktiv, tidsplan och andra ramar för arbetet med en revision av *Den svenska psalmboken* innan det inleds.

Motionens förslag

Motion 2018:50 av Hans-Olof Andrén, m.fl., En ny psalmbok

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att göra en fullständig revision av 1986 års *Den svenska psalmboken* på det sätt som beskrivs i motionen beträffande sakkunnigkommitté, gemensamma delen, upphovsrätt och tillägg.

Bakgrund

I slutbetänkandet från 1969 års psalmbokskommitté *Den svenska psalmboken Volym 2* (SOU 1985:17) redogör kommittén för sitt uppdrag och dess genomförande. Kommittén bestod av sakkunniga som på utbildningsdepartementets uppdrag skulle utarbeta ett tillägg till *Den svenska psalmboken*. Detta tillägg antogs efter viss omarbetning av 1975 års kyrkomöte som psalmbokstillägget *Psalmer och visor 76*. På förslag av kyrkomötet fick kommittén i uppdrag att utarbeta en andra del till psalmbokstillägget och att göra en revision av 1937 års psalmbok och 1939 års koralbok. 1979 bemyndigades kommittén att ingå i Sampsalm-arbetet på en ekumenisk psalmbok, tillsammans med representanter för fjorton andra kyrkor och samfund. 1982 fastställdes den andra delen av psalmbokstillägget, *Psalmer och visor 82*. 1985 lade kommittén fram sitt slutbetänkande,

inkluderande de 325 psalmer från Sampsalm som med samma text, melodi och numrering inkluderades i kristna församlingssångböcker i ett stort antal andra samfund.

Psalmbokskommittén tog hjälp av en referensgrupp bestående av experter inom olika relevanta områden. De höll kontakt med den internationella utvecklingen inom området och publicerade under arbetets gång såväl försökshäften att prövas i församlingarna som studiehäften, lägesrapporter och liknande. De genomförde också undersökningar med hjälp av Statistiska centralbyrån och Religionssociologiska institutet om hur psalmerna i 1937 års psalmbok användes och bedömdes som användbara av präster och kyrkomusiker.

Arbetet bestod både i revision av den gällande psalmboken och dess koralbok och i att komplettera denna med ”psalmer som innehållsmässigt, språkligt och musikaliskt återspeglar och tolkar vår egen tid.” Revisionen innefattade såväl urval som bearbetningar av texter och musik utifrån förändringar i svenska språket och en önskan att återge äldre psalmer den form och det innehåll de haft före den kraftiga bearbetning som gjordes i 1800-talets ”wallinska” psalmbok. Kompletteringar gjordes såväl genom Sampsalms ekumeniska bredd, med dess inflöde av sånger från fler kristna traditioner, som genom nyskrivna texter och musik inifrån Svenska kyrkan med ambitionen att fylla tematiska såväl som språkliga och musikaliska luckor.

I betänkandet redovisar psalmbokskommittén utförligt de principer som legat till grund för såväl revisionen av de äldre psalmerna som urvalet av de nytillkomna. Dessa principer söker balansera det folkliga mot det kulturella, subjektiva trosupplevelser mot objektiv troslära, missionerande utåt mot bekräftande inåt, kulturbevarande mot samtidsfokus, gemenskapsspråk mot tilltalsspråk, inomkyrkligt mot ekumeniskt och nytt mot gammalt. Kommittén resonerar kring språkliga förändringar över tid och hur de bör påverka psalmspråket. När det gäller musiken strävar kommittén efter sångbarhet och söker återställa ett mer rytmiserat sångsätt samtidigt som svårare former undviks. Nytt i psalmboken är ett antal psaltarpsalmer med omkväde och ett antal bibelvisor och kanon.

Kommittén förespråkade en modell där psalmboken kompletterades med supplement, som förutsattes ha kortare livslängd än psalmboken och som därför kunde bytas ut oftare. Supplementet skulle bli ett slags ”rullande tillägg” med samma formella ställning som psalmboken, vilket innebär att de utan särskilda tillstånd kunde användas i gudstjänsten. Ett system med supplement menade kommittén skulle underlätta kommande psalmboksrevisioner, eftersom det skulle ge möjlighet att pröva nya sånger under längre tid för att se vilka som håller i längden och vilka som har en kortare livslängd. Kommittén föreslog därför också att arbetet med psalmboken och nya församlingssånger skulle fortsätta och att Svenska kyrkans nämnd för gudstjänst och evangelisationen skulle få det organisatoriska ansvaret för detta arbete.

Efter att 1986 års psalmbok antagits fortsatte också arbetet under denna nämnd och därefter under dess efterföljare Svenska kyrkans församlingsnämnd och Nämnden för kyrkolivets utveckling. Två psalmbokstillägg har givits ut, *Psalmer i 90-talet*, som utarbetades av församlingsnämndens arbetsgrupp i hymnologi, och *Psalmer i 2000-talet*, som var ett samarbete mellan Nämnden för kyrkolivets utveckling och Verbum förlag. Tillägget beslutades av denna nämnd efter samråd med Biskopsmötet. Materialet hade också förankrats i Svenska kyrkans gudstjänstråd och Svenska kyrkans musikråd. *Psalmer i 2000-talet* innehöll även ett urval av de mest använda sångerna från *Psalmer i 90-talet*. De här båda tilläggen hade inte, som psalmbokskommittén hade önskat, samma formella status som psalmboken, men var ändå officiellt sanktionerade av de kyrkliga nämnder som hade ansvar för gudstjänstlivets utveckling.

Utöver de här officiella psalmbokstilläggen har liknande tillägg publicerats av olika förlag. I Verbums psalmböcker, som är de mest sålda i Svenska kyrkan, trycks

ett tillägg som är ”utarbetat under ledning av Verbum Förlag, bearbetat av Svenska kyrkans musikråd och antaget av EFS styrelse”. Detta tillägg har antagits av EFS, men dess status är något oklar i Svenska kyrkan i övrigt. Formellt sett är de här psalmerna inte en del av *Den svenska psalmboken*, även om de trycks inom samma pärmar.

Den ekumeniska delen av psalmboken är unik i sitt slag i kristenheten genom sin samfundsbredd och den har tryckts i flera samfunds sångböcker. Utöver *Den svenska psalmboken* fanns den med som en samlad del med samma texter, melodier och numrering i *Cecilia*, *Psalmer och sånger*, *Segertoner* och *Frälsningsarméns psalmbok*, samtliga utgivna mellan 1986 och 1990. I flera fall är eller var dessa sångböcker gemensamma för mer än ett samfund, vilket innebar att femton kyrkor och samfund delade en stor del av sina psalmböcker. Idag är de färre, eftersom flera av de dåvarande samfunden har gått samman i nya kyrkobilddningar som Evangeliska frikyrkan och Ekumeniakyrkan. I Stockholms katolska stifts senaste utgåva av psalmboken *Cecilia* har ett urval av de mest brukade av de ekumeniska psalmerna gjorts och dessa har inte hållits samman utan lagts in där de tematiskt hört hemma i psalmboken som helhet.

De upphovsrättsliga frågorna är komplexa och ser delvis annorlunda ut idag jämfört med när *Den svenska psalmboken* antogs. Då utgjorde texterna och musiken en del av en statlig utredning, som kunde publicera materialet utan kostnad medan förlagen som tryckte psalmböckerna fick teckna avtal med de enskilda textförfattarna, översättarna och tonsättarna. Det har inneburit att förlagen varit bärare av upphovsrättsavtalen, vilket bland annat lett till att Svenska kyrkan inte kunnat publicera psalmboken på webben. Nya, inte tidigare förutsedda svårigheter kom i dagen när *Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del 1* skulle publiceras efter kyrkomötets beslut 2017.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag:

1. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2018:50.
2. Kyrkomötet beslutar att med anledning av motion 2018:50 uppdra till kyrkostyrelsen att inhämta synpunkter från kyrkomötet på sitt förslag till direktiv, tidsplan och andra ramar för arbetet med en revision av *Den svenska psalmboken* innan det inleds.

Gudstjänstutskottet har vid sitt sammanträde haft möjlighet att genom sekreteraren för 1969 års psalmbokskommitté, PO Nisser, ta del av erfarenheter och reflektioner kring ett antal av de förutsättningar, möjligheter och svårigheter som ett psalmboksarbete innebär. Till dessa hör många av de frågor som motionärerna tar upp.

Utskottet uppskattar motionärernas önskan att ge tydliga direktiv inför ett kommande psalmboksarbete och menar att ett beslut av den karaktär som motionärerna vill se bör fattas av kyrkomötet innan det egentliga arbetet med själva psalmboksrevisionen inleds. Dock vore det att gå händelserna i förväg att fatta ett sådant beslut redan nu, innan det förberedande arbetet inventerat vilka frågor som behöver besvaras och vilka typer av vägval som måste göras inför ett kommande psalmboksprojekt. Utskottet föreslår därför att motionen avslås. Samtidigt vill utskottet försäkra sig om att kyrkomötet har möjlighet att få lämna synpunkter på kyrkostyrelsens förslag till direktiv, tidsplan och andra ramar för arbetet. Därför föreslår utskottet att kyrkostyrelsen får i uppdrag att inhämta synpunkter från kyrkomötet på dessa områden innan revisionsarbetet inleds.

Uppsala den 4 oktober 2018

På Gudstjänstutskottets vägnar

Sofija Pedersen Videke ordförande

Maria Klasson Sundin, sekreterare

Beslutande: Sofija Pedersen Videke, ordförande, Roger Olsson, Anna-Karin Stråle Börjesson, Kekke Waltersson, Lisa Tegby, Lars Beckman, Manilla Bergström, Anna Thuresson, Margareta Andersson, Daniel Engström, Sven Milltoft, Elise Solberg, Berth Löndahl, Marjut Ervasti och Vivianne Wetterling.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Gunilla Bengtsson, Carola Norén, Jan Lundgren, Lars Beckman, Torvald Johansson, Bartłomiej Szulc, Sara Seppälä, Zandra Pettersson, Lena Jönsson, Eva Kyrk och Alve Svensson.

Biskop Martin Modéus har deltagit i utskottets överläggningar.

Reservation

Jag reserverar mig mot Gudstjänstutskottets förslag om att med anledning av motion 2018:50 uppdra till kyrkostyrelsen att kontinuerligt informera om det fortlöpande arbetet med revisionen av psalmboksarbetet. Syftet med detta uppdrag är endast att misskreditera kyrkostyrelsen. Det är enligt mig felaktigt att, innan förstudien ens är påbörjad, anta att kyrkostyrelsen inte skulle informera om det pågående arbetet.

Roger Olsson